

Poznań, 7 marca 2024 r.

dr hab. Artur Kroschel, prof. AMP
Akademia Muzyczna
im. Ignacego Jana Paderewskiego
w Poznaniu
Instytut Kompozycji i Teorii Muzyki

RECENZJA

w postępowaniu w sprawie nadania stopnia doktora

Panu magistrowi Pawłowi Malinowskiemu

zlecona przez

Radę do Spraw Dyscypliny – Sztuki Muzyczne

Akademii Muzycznej im. Krzysztofa Pendereckiego w Krakowie

Uchwałą nr 55/2023 z dnia 4 grudnia 2023 roku

Partytura

Kompozycja *through the youth of these things*, którą Pan Paweł Malinowski przedstawił w ramach postępowania doktorskiego przeznaczona jest na zespół, elektronikę i obiekty. Utwór powstał w latach 2021-2022, a prawykonanie odbyło się 10 lipca 2022 roku w Ośrodku Dokumentacji Sztuki Tadeusza Kantora, Cricoteka Kraków. Wykonawcą była Orkiestra Muzyki Nowej pod dyrekcją Szymona Bywalca. Czas trwania określony został w partyturze na około 25 minut (w załączonym nagraniu prawie 27 minut). Początek przedstawionej partytury stanowi szereg informacji, objaśnień i opisów. Kompozytor w zestawieniu instrumentów dokładnie określa wymagania dotyczące przygotowania na przykład tłumików (instrumenty dęte i smyczkowe) albo szeregu przedmiotów dla perkusistów, są to na przykład butelki z wodą, ceramiczne lub szklane figurki, zabawkowe bańki mydlane – strona VI partytury. Rider techniczny wyróżnia przygotowanie sprzętu dla amplifikowanych instrumentów, a także syntezatora, samplera, świateł czy obiektów na przykład w postaci stołu dla perkusistów – strona VII partytury. Kolejna strona prezentuje schemat rozmieszczenia instrumentów, a dalej następuje dziesięć stron dokładnych opisów i objaśnień wykonawczych dla poszczególnych instrumentów.

Pierwsza część kompozycji to w budowie szereg naprzemiennie występujących odcinków *ad libitum* i w zmiennych metrach. Ważną warstwę brzmieniową stanowi tutaj powolne przesypywanie drobnych elementów plastiku i szkła z butelek do dużego, szklanego naczynia. W instrumentach słyszymy powracające, nieco „pulsujące” dźwięki, powoli zmieniające swoją barwę i nasycenie. Rozpostarte są one od bardzo wysokich rejestrów instrumentów dętych drewnianych (dźwięki z dużym udziałem rozszerzonych technik gry), aż do niskich dźwięków kontrabas (na przykład pod koniec tej części). Pierwsze ogniwo przechodzi *attacca* w drugie i w ogólnym obrazie brzmieniowym jest trochę odmienne, ale z pewnością nie jest skonstrastowane. Istotna w tkance dźwiękowej wydaje się być „falująca” dynamika w postaci dłuższych lub krótszych, subtelnych cieniowań (na przykład litera N w partyturze, ale dotyczy to właściwie całej części). Zespół jest traktowany bardzo kameralnie i w niewielu momentach pojawia się *tutti* (jak na przykład w literze P), ale i tutaj dynamika *forte* została zapisana w cudzysłowie w efekcie zastosowania określonych technik gry na instrumentach. Zatem brzmienie, choć w zamierzeniu w głośnej dynamice, pozostaje stłumione. W trzecim ogniwie (znowu nie jest ono skonstrastowane) słyszymy płaszczyzny, które oparte są na długich dźwiękach albo repetycji ze zmianą barwy (na przykład w literze X). Pewną odmianę stanowi krótki odcinek (cztery takty przed literą Y), w którym w instrumentach smyczkowych pojawia się bardziej rozproszona, nieco punktualistyczna faktura w technikach *col legno battuto* czy *pizzicato z glissandem*. W zakończeniu utworu uwagę z pewnością zwraca niecodzienna rola dyrygenta, który zaczyna grać na fisharmonii (od miejsca oznaczonego A1).

Kompozycja *through the youth of these things* jest w całości jednorodna i spójna. Partytura jest zanotowana bardzo precyzyjnie i starannie. Kompozytor dba w zapisie o najmniejsze szczegóły i elementy. Wszystkie warstwy dźwiękowe (instrumenty, elektronika, obiekty) tworzą harmonijną całość. Utwór przebiega powoli, a wewnątrz, na poziomie najmniejszych zdarzeń jest umiarkowanie „nasycony”. Dominują brzmienia stłumione i szumowe, a faktura wydaje się być raczej „prześwielona” z krótkimi fragmentami większego zagęszczenia. Pan Paweł Malinowski umiejętnie unika w utworze jednoznaczności na poziomie budowy utworu, jak i niuansów brzmieniowych. Wiele elementów na tych dwóch poziomach jest tutaj niedopowiedzianych, trochę ukrytych i dyskretnych. Trzeba wiele umiejętności technicznych, refleksji i przemyśleń, aby uzyskać taki intrygujący efekt. Partyturę *through the youth of these things* oceniam bardzo wysoko.

Opis artystycznej pracy doktorskiej

Opis artystycznej pracy doktorskiej Pana Pawła Malinowskiego *Realizacja koncepcji teatru instrumentalistów w kompozycji „through the youth of these things”* zbudowany jest z trzech rozdziałów i szeregu podrozdziałów. W pierwszej części zatytułowanej *Perspektywa artystyczna. Doświadczenie pracy z zespołem instrumentalnym* kolejne fragmenty pracy wprowadzają czytelnika w etapy poszukiwań artystycznych i stopniowe zdobywanie doświadczeń Doktoranta na gruncie rozmaitych połączeń instrumentów akustycznych z elektroniką, wideo czy elementami teatralnymi. Opisane są tutaj takie kompozycje Doktoranta jak *And it rose and it fell and pulsed like a wave* oraz *Imaginarium Polkolor*. Istotną refleksję zaproponował Autor pracy we wprowadzeniu i podsumowaniu tej części opisu, a dotyczy ona zwrócenia szczególnej uwagi na dźwięk w czystej postaci akustycznej (głos ludzki lub instrument) oraz ciągle ogromnej roli „żywego”, instrumentalnego oblicza muzyki, także w postaci koncertu „na żywo” (strony 10 i 21 pracy). Interesująca jest także opisana tutaj *Biblioteka dźwiękowa*, w której jednym z założeń jest kategoryzacja brzmień Helmuta Lachenmanna, przytoczona w tekście i adekwatnym przypisie (strona 17 opisu pracy doktorskiej). Drugi rozdział *Droga do teatru instrumentalistów* rozpoczyna się od przedstawienia kontekstu historycznego oraz od opisanie problemu z definicją gatunku, który znajduje się na styku muzyki i teatru. Autor przytacza szereg koncepcji i pojęć, które od lat 60. XX wieku do czasów dzisiejszych próbują określić i nazwać dzieła i idee związane z przenikaniem się muzyki z elementami teatralnymi. Niektóre z tych koncepcji bliższe są muzyce, inne zaś teatrowi w czystej postaci. Wśród przytaczanych i cytowanych koncepcji (między innymi Jennifer Walshe, Anny Zawadzkiej-Gołosz czy Wolfganga Rihma – strony 26 i 27 rozprawy doktorskiej) Autor pracy zwraca słusznie uwagę na szczególną sytuację warstwy muzycznej w dziełach o charakterze muzyczno-teatralnym. Mianowicie w takim gatunku (szeroko pojętym i rozmaicie nazywanym) chodzi przede wszystkim o tkankę dźwiękową. To muzyka powinna być na pierwszym planie i, inaczej mówiąc, takiego utworu możemy „jedynie” słuchać, a nie trzeba go słuchać i oglądać. W takiej sytuacji utwór w odbiorze nic nie traci. Konkluzję taką można odczytać na stronie 26 opisu pracy artystycznej. Dalej Pan Paweł Malinowski opisuje szczegółowo założenia kompozycji, która jest przedmiotem pracy doktorskiej, a treść ta podzielona została na zagadnienia: *Obszary oddziaływania* (tutaj przybliżone są powiązania między elementami muzycznymi i wizualnymi) i *Koncepcja „teatru instrumentalistów”*. Ta ostatnia część jest godna szczególnej uwagi. Autor pracy widzi pewną

analogię, daleką inspirację koncepcją teatru instrumentalnego, którą proponował w swojej twórczości Mauricio Kagel. Wspomina o tym Doktorant na przykład na stronach 58 i 59 opisu. Jednak zasadnicza różnica, a co za tym idzie oryginalność i „świeżość” koncepcji „teatru instrumentalistów” zaproponowanej przez Doktoranta, polega na szczególnym wykorzystaniu samego instrumentu i jego możliwości oraz całego, wizualnego aspektu wykonawstwa. Sięganie do tradycji muzyki drugiej połowy XX wieku i indywidualne spojrzenie na określone zagadnienia, kierunki, techniki kompozytorskie oraz ich rozwijanie w oryginalny sposób to moim zdaniem szczególna wartość. Teatr instrumentalny w tym przypadku interesująco przeobraził się w „teatr instrumentalistów”. Już w samej nazwie występuje mała, ale istotna różnica. Trzecia część pracy pisemnej zatytułowana *Realizacja koncepcji* to rozbudowana, autorska analiza utworu *through the youth of these things*. Doktorant kolejno prezentuje podstawowe informacje o utworze (obsada, czas trwania), by dalej przejść do podrozdziału *Założenia estetyczne*, gdzie odnajdujemy na przykład informację o wykorzystaniu w nieco ukryty sposób *Partity* Johanna Jacoba Frobergera. Świadomy wybór przez Doktoranta właśnie *XXX Partity* Frobergera stanowi subtelne połączenie z muzyką przeszłych epok i jest to ważna, choć ulotnie wprowadzana, warstwa dźwiękowa kompozycji (strony 65 i 66 rozprawy doktorskiej). Szczegółowa analiza dwóch etapów i różnych sposobów przekształceń *Partity* Frobergera została przedstawiona na stronach 104-111 opisu artystycznej pracy doktorskiej. Kolejny podrozdział *Forma i narracja* dotyka między innymi kwestii czasu w utworze *through the youth of these things*. Doktorant wyodrębnia i analizuje „czas konstrukcji kompozycji” (dotyczy większych odcinków i relacji czasowych między nimi) i „czas wewnętrznych zdarzeń” (oddziaływanie czasu w poszczególnych segmentach) – strona 71 rozprawy. Następne zagadnienia pracy *Warstwa wizualna i przestrzenna* (tu opisane są między innymi oświetlenie, przestrzeń, obiekty, rozmieszczenie muzyków) oraz *(Nie)obecność wykonawców* (tutaj przybliżone są idee dotyczące partii fisharmonii, na której gra dyrygent, opisane są partie perkusistów oraz dekonstrukcja instrumentów) prowadzą czytelnika do ostatniej, dużej części *Materiał muzyczny i dźwiękowość*. Naczelną ideę i punkt wyjścia do precyzyjnych rozważań stanowi tutaj dla Doktoranta podział materiału dźwiękowego kompozycji na sześć rodzajów: *zawieszony, niestabilne faktury wysokiego rejestru, bazujący na Particie J. J. Frobergera, quasi-chorał, dźwięki rozpadu i pulsacja* (tabela na stronie 95). Ta czytelna i bardzo przekonująca kategoryzacja brzmieniowości umieszczona jest w pewnym kontekście innych koncepcji, o których Doktorant wspomina w przypisie na stronie 94, a przywołani są tutaj na przykład

Helmut Lachenmann, Rebecca Saunders czy Monika Szpyrka. Kategoryzację zaproponowaną przez Pana Pawła Malinowskiego wyróżnia jednak szczególna rola atmosfery materiału dźwiękowego przy możliwości zastosowania rozmaitych środków wykonawczych i ogólnie różnych sposobów osiągnięcia danej atmosfery – strona 95 opisu artystycznej pracy doktorskiej. W *Zakończeniu* Autor porusza kwestię praktycznych aspektów, dotyczących prób i wykonania kompozycji oraz zaangażowania znakomitych muzyków Orkiestry Muzyki Nowej i dyrygenta Szymona Bywalca, a także dostępności i możliwości poznania dzieła wyłącznie w formie słuchania (bez elementów wizualnych) – strona 132. Ta ostatnia kwestia wydaje się o tyle istotna, że właśnie warstwa dźwiękowa jest najważniejsza w dziele muzycznym, w którym występują inne elementy (wizualne, teatralne itp.). Doktorant tę uniwersalną kwestię doskonale zna i dogłębnie ją zanalizował w swojej rozprawie doktorskiej. Po w pełni zasłużonych *Podziękowaniach* pracę kończą bardzo obszerna *Bibliografia*, *Spis tabel*, *Spis rycin*, *Spis przykładów nutowych*, *Spis przykładów dźwiękowych* oraz *Streszczenie*.

Cała praca jest napisana bardzo dobrym językiem, wzbogacona szeregiem przypisów, tabel i przykładów nutowych. Logiczna konstrukcja pracy połączona jest z odpowiednim dla rozprawy doktorskiej stylem. Bardzo wysoki poziom merytoryczny, oryginalny i interesująco ujęty temat, szerokie uwzględnienie kontekstów i źródeł, dogłębność i przemyślenie stawianych tez oraz precyzja analityczna to najważniejsze walory rozprawy doktorskiej Pana Pawła Malinowskiego.

Działalność artystyczna i naukowa

Obok partytury i opisu dzieła, które zostały przedstawione w postępowaniu doktorskim, trzeba wspomnieć o bogatym dorobku artystycznym i naukowym Pana Pawła Malinowskiego. Doktorant ukończył z wyróżnieniem studia magisterskie, a następnie w roku 2023 Szkołę Doktorską w Akademii Muzycznej im. Krzysztofa Pendereckiego w Krakowie w klasie kompozycji prof. dra hab. Wojciecha Widłaka. Tylko w ostatnich latach kompozycje Pana Pawła Malinowskiego wykonywane były na ważnych festiwalach, między innymi: Warszawska Jesień, Sacrum Profanum w Krakowie, Acht Brücken w Kolonii, Musica Polonica Nova we Wrocławiu, Audio Art w Krakowie, Krakowski Międzynarodowy Festiwal Kompozytorów, Rainy Days Festival w Luksemburgu. Utwory Doktoranta wykonywały zespoły muzyki współczesnej, na przykład Airborne Extended z Austrii, Ensemble Linea z Francji, Ensemble Modern z Niemiec czy Spółdzielnia Muzyczna. Pan Paweł Malinowski doskonalił

swój warsztat kompozytorski na kursach, na przykład Internationale Ferienkurse für Neue Musik w Darmstademie, Luxembourg Composition Academy czy Ostrava Days. Doktorant udziela się także naukowo, wygłaszając referaty na konferencjach w Krakowie i Bratysławie i publikując artykuły (czasopisma „Glissando” czy „Meakultura”) oraz bierze udział w organizacji życia muzycznego, na przykład przez członkostwo w Radzie Programowej Festiwalu Audio Art w Krakowie.

Podsumowanie

Pan Paweł Malinowski jest kompozytorem o sprecyzowanych i wyraźnych zainteresowaniach artystycznych. Przedstawiona partytura w pełni dowodzi, że Doktorant posiada bardzo dobry warsztat kompozytorski, umiejętnie kształtuje i rozwija struktury dźwiękowe, poszukuje nowych brzmień, ma znakomite poczucie czasu muzycznego, czytelnie, ale nie w sposób „zbyt dosłowny” prowadzi tok utworu. Praca pisemna z kolei potwierdza dużą świadomość i wiedzę Autora odnośnie podejmowanych zagadnień, znajomość istotnych i inspirujących nurtów muzyki współczesnej oraz dowodzi wnikliwości w analizowaniu własnej twórczości. Zaprezentowane w postępowaniu doktorskim partytura i opis dzieła są bardzo dobrym zwieńczeniem dotychczasowej, rzetelnej pracy Pana Pawła Malinowskiego i jestem przekonany, że droga muzyczna, którą podąża Doktorant, ukaże w przyszłości jeszcze wiele intrygujących i oryginalnych kompozycji.

Konkluzja

Bardzo pozytywnie przyjmuję pracę doktorską Pana mgra Pawła Malinowskiego, przedstawioną w postaci partytury utworu *through the youth of these things* na zespół, elektronikę i obiekty oraz rozprawy *Realizacja koncepcji teatru instrumentalistów w kompozycji „through the youth of these things”*.

Stwierdzam, że praca doktorska Pana Pawła Malinowskiego spełnia wymagania artykułu 187 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce* (Dz. U. z 2023 r. poz. 742 z późn. zm.).

dr hab. Artur Kroschel, prof. AMP